

ТЕМИТЕ В МЕДИИТЕ 02.08.2022 г.

Проф. Радостина Александрова: Не трябва да воюваме с коронавируса, а да живеем мирно с него

- novini.bg

Страната върви към "плато" на новозаразените с короновирус. В четири области в страната от днес се въвеждат временни противоепидемични мерки срещу разпространението на Ковид-19. Това са Варна, Плевен, Шумен и Търговище.

В тези области маските на закрито стават задължителни както в градския транспорт, така и в аптеки, оптики, специализирани институции за социални услуги, заведенията за болнична и доболнична помощ. В детските заведения се засилва "филтърът" за деца със симптоми. Свижданията в болниците ще се допускат само при пациенти, приети за повече от пет дни, по преценка на лекуващия лекар. Изискват се още дистанция от метър и половина в търговските обекти и осигуряване на дезинфектанти за ръце.

Според специалистите при въвеждането на нови мерки трябва да се търси баланс между желанието хората да се радват на лятото и забавянето на развитието на вируса.

"Това е един изключително деликатен баланс, ние буквално се надхитряме и надиграваме с вируса, който продължава да търси себе си. Трябва да можем да продължим да живеем с него - щастливо", увери пред Bulgaria ON AIR вирусологът от БАН проф. Радостина Александрова.

По думите ѝ коронавируса е вече неизменна част от нашия живот.

"Още един патоген в портфолиото на микросвета, който ни заобикаля, и не трябва да живеем във война с него, а просто да се научим на мирно съвместно съществуване, като имаме едно наум и се възползваме от постиженията на науката", допълни проф. Александрова.

Вирусологът прогнозира, че на всеки 6 месеца ще се появява нов вариант на коронавируса. Като единствен сигурен начин да се подготвим за него тя определи ваксинацията.

МЛАД УЧЕН ИЗСЛЕДВА ПРИРОДНИ МОЛЕКУЛИ СРЕЩУ ЗАТЛЪСТЯВАНЕТО

- сп. Vglobal

Трябва да има дни на отворени врати в институти и лаборатории, за да могат деца и младежи да се запознаят отблизо с науката, казва докторантът в Института по микробиология на БАН Марина Савова.

Мартина Савова спечели наградата за най-млад учен „Иван Евстратиев Гешов“ на Българската академия на науките в конкурса през 2021 г. за постижения в научно направление „Биомедицина и качество на живот“. Тя е докторант в Института по микробиология „Стефан Ангелов“ на БАН, като част от колектива на Лабораторията по метаболомика, която се намира в Пловдив. Освен това е и биолог в департамент „Растителна клетъчна биотехнология“ към Центъра по растителна и системна биология и биотехнология. Марина е родена в Пазарджик през 1994 г., заедно със сестра ѝ получават от родителите си цялата любов, грижа и свобода да изберат своя път в живота. В пазарджишката гимназия „Георги Брегов“, където завършва средното си образование, Марина се занимава с изобразително изкуство и дърворезба. И до днес това са нейни хобита, с които успява да откъдне от научната работа. „Но и много повече, досегът ми до изкуството през тези години разви в мен творческо мислене и креативност, които са и неизменна част от науката“, казва Марина.

Още като дете обаче тя е запалена по растенията. По-късно научава и за техните лечебни свойства, което задълбочава интереса ѝ към ботаниката. В гимназията интересът ѝ към химията и биологията накланя везните при избора на специалност в университета - фармация.

Така Марина започва да учи фармация в Медицинския университет в Пловдив. Но още от училище си мечтае да стане учен. А вече като студентка желанието ѝ се оформя в житейска цел. Докато следва, активно участва в извънучебната научна дейност на Фармацевтичния факултет. Марина Савова е благодарна за придобитите знания, опит и вдъхновение по време на работата с проф. д-р Марияна Аргирова, доц. д-р Бисера Пиличева и д-р Даринка Димитрова, полагайки основите на интереса ѝ към науката. Още като студентка тя се установява да живее в Пловдив, където е и лабораторията, в която работи в момента. „Като докторант към Лаборатория метаболомика имам честта и удоволствието да работя съвместно с гл. ас. д-р Лилия Василева, както и да бъда наставявана от моя научен ръководител проф. д-р Милен Георгиев. През тези три години израснах както с ПОЗНАНИЯ ЗА МНОГО НООИ МЕТОДИКИ И АНАЛИЗИ и придобихувереност в себе си. Имам късмета да работя с колеги, с които взаимно се допълваме и в крайна сметка постигаме целите си въпреки предизвикателствата, които срещаме“, казва Марина

Савова.

Тя участва също в мащабния научен проект PlantaSYST, благодарение на който успява да натрупа солиден теоретичен и практически опит в един прекрасен, по думите ѝ, и добре организиран колектив. Резултатът от тази работа се изразява до момента в пет научни статии, в които са изследвани предполагаемите механизми за повлияване на адипоцитната диференциация и натрупването на липиди в мастните клетки, след като са приложени растителни екстракти и избрани природни молекули.

Като млад изследовател Марина Савова работи основно в областта на растителната биотехнология и молекулярна фармакология. В рамките на докторантурата си изследва влиянието на молекулярните механизми върху протичащите в мастната тъкан процеси при затлъстяване. За целта е извършила експерименти с човешки адипоцити (клетъчна линия, получена от пациент със синдром на Симпсън-Голаби-Бемел) и на организмово ниво (при кръгли червеи от вида *Caenorhabditis elegans*) чрез третирането им с екстракти от лечебни растения и чисти молекули с фармакологичен потенциал. Изследваните растения се използват в билкови комбинации, употребявани в българската народна медицина за повлияване на метаболитни нарушения, каквото е и затлъстяването. „С дисертационния ми труд предоставям научно базирани доказателства за потенциала на избрани растителни екстракти и природни молекули при терапия на затлъстяването“, обяснява съвсем кратко младият учен.

Миналата година Савова публикува научна статия, пряко свързана с дисертацията ѝ. В нея доказва, че употребата на екстракт от листа на хинап (*Ziziphus jujuba* Mill.) и на природните съединения - апигенин, бетолинова и маслинена киселина, съдържащи се в екстракта, модулират процеса на затлъстяване. Използван е модел на човешки мастни клетки и е изследван ефектът на избрания екстракт и природни молекули върху диференциацията на мастните клетки и натрупването на липиди в тях. За целта са приложени съвременни молекулярно-биологични техники за анализ на промените в експрецията на гени и протеини в моделната система. Сред изследваните природни съединения най-силно изразен потенциал показва бетолиновата киселина, както и самият екстракт, обяснява ученият. Защото те потискат образуването на нови мастни клетки и последващото натрупване на липиди в тях, повлиявайки върху ключови за адипоцитната диференциация регулаторни пътища. В момента Савова работи заедно с колегите си по материал, затвърждаващ ползотворния ефект на бетолиновата киселина върху липидния метаболизъм, използвайки моделния организъм - *C. elegans*. Това е и заключителният експеримент от дисертацията ѝ. На неизменния за настоящата рубрика въпрос как повече млади и талантиливи хора у нас да бъдат привлечени да се посветят на науката, Марина Савова отговаря убедено, че работата в тази посока трябва да започне още от ранна детска

възраст. В училищата трябва да има дейности, които да запалят интереса и любопитството на децата към науката и свързаните с нея сфери. Също така би било чудесно да има

ДНИ НА ОТВОРЕНИТЕ ВРАТИ В ЛАБОРАТОРИИ И НАУЧНИ ИНСТИТУЦИИ за да могат децата и младежите да се запознаят нагледно с научната дейност. Важно е също и привличането на талантиливи студенти, избрали да се специализират в научни направления. Защото включването на тези млади хора към проекти и извънуниверситетски дейности би могло да породии у тях желание за реализация и кариера в науката.

Фармацията изглежда област, която трябва да е сред красноречивите примери за тясна връзка между наука и бизнес. Според Савова обаче у нас тази връзка не е особено добре изразена, макар да вярва, че в следващите години тя ще се задълбочи. Според нея е от огромно значение популяризирането на българската наука - не само в нейната област, което ще привлече вниманието на предприемачите към способните български учени.

Мартина не смята, че научната кариера я изправя пред тежки житейски дилеми, като например за семеен живот и финансово благополучие. Наясно е, че „в живота всяко нещо е компромис, базиран на моментните приоритети важното е човек да е наясно с тях, за да е щастлив“. Научната работа ѝ доставя толкова голямо удовлетворение, че то прави неусетни компромисите, които понякога са необходими.

Бъдещият д-р Савова е скромна да се впуска в мечти за бъдещето си. В момента желанието ѝ е да разшири обхвата на научния си интерес, както и да се специализира в нови техники, с които да повиши значимостта на научните си изследвания. От устата на млад докторант тези думи звучат въздържано и делово, но обещаваат устойчиво, дай боже, и бляскаво кариерно развитие.

сп. BGlobal, стр. 60,61

Урвич е перла в короната на Средечката Света гора

- telegraph.bg

За Урвичката крепост съществува любопитна легенда за предателство, любов и гибел. Тя е свързана с най-малкия брат на цар Иван Шишман - Ясен. Така го нарича народът, всъщност става дума за Йоан Асен.

Царят излязъл на лов, но докато го нямало, крепостта била обсадена от турците. Защитниците се сражавали храбро, но османците хванали жена с дете на ръце. Това била Ведена от село Бистрица. Те я заплашили, че ако не им покаже тайния вход за крепостта, ще убият детето и нея.

Вкаменена

Майчината любов надделяла и Ведена им показала тайния вход. Впоследствие тя получила Божието наказание, като била вкаменена - скалното образувание може да се види нагоре по долината на река Ведена от Дяволския мост.

Турците превзели крепостта и пленили царицата. В това време едно момиче от село Кокаляне намерило цар Ясен и му съобщило, че крепостта е завзета от турците, а жена му е пленена. Царят веднага скочил на коня си и тръгнал да гони турците, които плякосали крепостта и повели царицата към село Лозен. Близко до Лозен цар Ясен настигнал турските орди и ги разбил. След битката той попитал жена си дали турците са я опетнили, но царицата отговорила, че не са ѝ сторили нищо. По-късно обаче тя му признала, че се е влюбила в един млад знатен турчин. Тогава царят в гнева си хвърлил младата царица от Царичина скала. Когато тя паднала, кръвта ѝ обагрила скалата в червено, а където потекло млякото ѝ, защото имала малко дете, израснало царичино биле.

Обсада

Скоро крепостта отново била обсадена от турците. Този път обсадата не траяла дълго и цар Ясен побягнал към Самоков. Турците го настигнали и го убили. Там, където потекла кръвта му, избликнали седем минерални извора, носещи днес името Царевите кладенци.

Извън легендите и преданията към крепостта Урвич археолозите проявяват заслужен интерес, защото тя е един от най-интересните паметници на нашето Средновековие. Там проучванията текат от няколко години с подкрепата на Столичната община. Това лято екипът на Филип Петрунов от секцията за средновековна археология на Националния археологически институт с музей при БАН работи по проучването на място, на което се предполага, че е живял цар Ясен. Открили са храм от XIV век, който вероятно е просъществувал до XVII век. Църквата заедно с открития вече манастир са действали до XVII век в рамките на Османската империя и се очертават като духовно средище, част от Софийската (Средечката) Света гора, където са се съхранявали и преписвали книги и се е пазела християнската култура.

Находки

Още в първите дни на обекта археолозите са открили останки от втори християнски храм, стенописни фрагменти, интересни находки. Храмовите стенописи ще бъдат реставрирани. Археолозите са намерили и кръст и кандило, монети, както и наушници от XIV век от бронз с посребряване. Открити са и множество стрели, които свидетелстват за водените битки за крепостта, разказва Виолина Кирякова от Националния исторически музей. В проучванията участват и студенти от Софийския университет "Св. Климент

Охридски", Великотърновския университет "Св. св. Кирил и Методий", Шуменския университет "Епископ Константин Преславски" и Нов български университет.

Архив

До тази година беше известен само един християнски храм, разположен в ниската част на укреплението. Неговото проучване започва още през 1969 година от проф. Димитър Овчаров. Неговият син проф. Николай Овчаров продължи делото на баща си, като почти десет години присъства на разкопките. В архивите на баща си той открива снимка на изключителна находка - прекрасна сватбена корона от XVI век с изображение на разпятие и на птици върху нея. В този манастир, споменат от Паисий Хилендарски, който е съществувал и през османския период на върха на някогашната крепост Урвич, са правени бракосъчетания, освен че са били преписвани книги. Първата открита църква по всяка вероятност се е казвала "Свети Илия", а може би целият манастир се е казвал така.

Подкрепа

Проучванията и дейностите по облагородяване на обекта "Цитадела на Кокалянски Урвич" се финансират от Столичната община по програма „Култура“. За тази година те са в размер на 49 000 лв. "До края на юли приключват проучванията на крепостта Урвич, където е открита втора християнска църква. Най-важни са археологическите находки, защото проучванията на културно-историческото наследство от античния и средновековния период на историята на София, сред които е и крепостта Урвич, привличат туристи на мястото на археологическите проучвания на Кокалянски Урвич.

Проектът „Цитаделата на Кокалянски Урвич“ освен разкриването на нови научни данни превръща старината и в място за отдих и културен туризъм. Непосредствената близост на крепостта Кокалянски Урвич до града и достъпът ѝ с градски транспорт дава изключителна възможност за организирането на образователни дейности, свързани с подпомагане на учебния процес по история на столичните училища”, смята Фандъкова. Столичната община подкрепя със специален приоритет проучването на културно-историческото наследство и от 2008 г. местната управа е финансирала проучванията на крепостта Урвич с над 270 хил. лева.

Идат две магнитни бури през август, ето кога

- novini.bg

Сравнително спокойно магнитно поле се очаква през м. август с два активни периода, съобщават от Национален Институт по Геофизика, Геодезия и География – БАН.

Първият ще е тази седмица между сряда и петък, като магнитната буря ще е от най-ниската степен с индекс K=5.

В ранните часове на днешния ден беше регистрирано умерено Слънчево изригване, което за щастие не попада в геофективната област на нашата звезда. Информация в реално време:

https://data.niggg.bas.bg/magn_data1/dailymag_bg.php – ГМО Панагюрище;
https://data.niggg.bas.bg/kp_for/kp_mod_bg.php – сателитни данни.

Изложба "Тракология и другите науки"

- karana.bg

В постерна изложба е представена 50-годишната история на Института по тракология и изследователските полета, в които учените продължават да работят в тясно сътрудничество с други институти на БАН, запазвайки основния, заложен при учредяването, метод на интердисциплинарност на проучванията на историята и културата на Стария свят и Древна Тракия. Изложбата се организира в партньорство на Института по балканистика с Център по тракология към БАН и ТРАКАРТ и е със свободен вход. През 2022 г. Институтът по тракология отбелязва 50 години от основаването си като самостоятелно научно звено на БАН. Той е създаден през 1972 г. като специализирано научно звено за интердисциплинарни изследвания на историята и културата на Стария свят, в който се заражда и разгръща Древна Тракия на два континента – Европа и Азия. Институтът е натоварен с функцията да координира проучванията върху историята и културата на Древна Тракия и траките в контекста на палеобалканистиката, изследване на догръцките и негръцките съставки в древното балканско и западномалоазийско културно-историческо пространство. Фокусът е върху тракийското наследство – история, култура и език в широкия контекст на индоевропеистиката и като съществен дял от европейското и световното културно-историческо наследство. Учени-основатели на Института по тракология са: Владимир Георгиев, Александър Фол, Велизар Велков, Георги Михайлов, Иван Венедиков, Христо Данов, Василка Тъпкова-Заимова,

Златозара Гочева. Пръв директор на Института е проф. дин Александър Фол. От 2010 г. Институтът по тракология е обединен с Института по балканистика и трансформиран в Институт за балканистика с Център по тракология “Проф. Александър Фол” при БАН, който е универсален правопримемник на преобразуваните чрез сливане два първоначални института.